

ACC. N.R. M. 12078:1.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Lup. 82.

/

Frågelista L.U.F. 82
Växtföljden har nog varit ganska köstant sedan 1860 d.v.s. 4 åriga variationer förekommer och har förekommit under tidernas lopp men i stort sett blivit vanlig. Ordnad växtföljd har varit förhärskande sedan 1890 i stort sett, men enstaka gårdar dröjde kvar till inpå 1900 talet. Nämnar här skiftesbruket på en gård jag genom min fader väl känner till från 1860- Havre, råg, potatis, vall, helträda förekom somliga år och förarbetades till rågskörd.

Så utvecklades växtsorterna, nya tillkom, 1870 utökades slätterval-
len i och med mjölkförsäljning, 1880 började somliga odla foderrotfruk-
ter vilka var morötter, år 1867, 1868, 1869 missgynades denna trakt av
frost och torka varför skörden blev mycket ringa och många bönder som
ej följt med tiden fick blanda tallbark i brödet, torra backar odlades
de sankt liggande fälten var slätterängar, å dylika jordar slog även
gräset fel genom frost, födan till djuren räckte ej heller, då insåg
många att för att vara säkrare om en bättre skörd måste de utdika de
sanka skiftena och i stället odla vallgräs, konstgödning / påsadynga/
kom i handeln oc från denna tid blev skördarna bättre för många.

ACC. N:R M. 12078:2.

Frågelista L.U.F. 82

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Orsakerna till förändringar i växtföljden har jag berört, men var nog orsakerna flera, de svåra åren gjorde att bönderna måste lägga om brukningssättet, utdikning av vatten å jorden, konstgödning, mejeriers tillkomst inom räckhåll. Det fanns gårdar intill 1870 som odlade havre å samma skifte år efter år likaså råg tills där ej kunde växa något, då som först nyodlades ett skifte och så brukades det på samma sätt år efter år, potatis odlades enbart på svedjeland.

Då här i socknen ej fanns mer än en större gård var nog bruknings-sättet detsamma, den större gården kom 1875 i händer på en svärson till kyrkoherden i s:n, kyrkoherden var ifrån Skåne och en mycket intreserad jordbrukare han gick ikring i bygden och undervisade bönderna hur de skulle sköta sin jord, sin svärsons gård blev ett mönsterjordbruk. Genom bättre skörd bättre djur och bättre gödsel, kunde på 1890-talet jorden användas mera mångsidigt, då började de försigkomna bönderna odla vårvete, höstvete, bortfelder / en rovsort / slåttervallen utökades till en femtedell av odlad areal med rödklöver som huvudväxt tidigare bestod vallen av temotej och självsått vildgräs.

ACC. N:R M. 12078:3.

Frågelista L.U.F. 82

De gårdar som hade s.k. utmarksjordar i detta fallet var det ut-

dikade mader, det var ett ganska stort område, som, år 1867, 1868 torrlades genom dikning av en åränna, här fick varje hemman i flera byar ett skifte, dessa skifte låg på mindre och större avstånd ifrån bebyggelsen här kom nu att, ifrån 1870 till 1916, odlas enbart havre år efter år, på 1920 talet skedde en omvärdering av denna jord och den blev täckdikad nu odlas alla växtslag här såväl som annorstädes.

I min födelseby Bröstorp var det sista lantmäteri år 1827, i grannbyn Bråstorp var sista lantmäteriet 1865, 1870 då fick samtliga bönderna sina odlade ägor i en figur, någon direkt utmark förekommer ej sedan dess. Även denna utdikning som ovan omnämnts inverkade på växtföljden här i orten, de ej utdikade madana gav vildgräs till foder och den fasta odlingsjorden brukades enbart till säd, här kan nämnas en annan växtföljd havre, råg, potatis, havre, havre. Vallen förekom ej i nutida bemärkelse för än på 1880 talet och då i ringa odling.

Varför jag nämner havre först i växtföljden är att då odlades och nytillkom jordbitar varje år första skörden blev alltid havre.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

3

ACC. N:R M. 12078:4

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Frågelista L.U.F. 82

Angående svedjeland, / Här är namnet Brone / / Bråne / troligen

sammankopplat efter Brand, ja Brånen brändes i maj månad även i juni, beroende på när gårdens folk hade bäst tid, vårbruket skulle först ombesörjas, då Brånen var överbränd skulle smetveden bäras bort, smetvedet var alla mindre träd vilka ej kvistades eller borttogs före branden, dessa kolade stänger bars på ryggen ut till kanterna av Brånen där stängsel uppsattes runt Brånen. så i september månad såddes råg, då rågen var skördad året därpå fick jorden å Brännan vila till nästa vår då sattes potatis och rovor följade år växte så mycket vildgräs upp att Brännan betades, detta var den äldre brukningen. den nyare vilken jag personligen varit med om blev något annorlunda, förarbetet blev lika men från 1890 talet hann ej bondens folk med att hugga Brånar utan det blev särskilda gubbar som åtog sig sådant, de brände så tidigt på våren att de kunde sätta potatis i rätt tid så blev det råg och i rågen såddes in klöver och temotej, detta sätt gav fortare ett gott betesgräs som varade i flera år.

4.

ACC. N:R M. 12078:5

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Frågelista L.U.F. 82

5

Foderrotfrukter slog ej igenom överallt förän omkring 1900, min fader hade i mindre skala odlat foderrötter då ett tiotal år, men från 1900 talets början odlades Bortfelder av Dansk härstamning så mycket att de nära på räckte under fodersäsongen, efter 1920 började foderbetodlingen, sockerbetor odlades på de mindre gårdarna icke förän in på 1940 talet. Från början såddes foderrötter efter höstsäd i regel, resten av skiftet sattes potatis, numer säs rotfrukter efter vall förty den jorden är mest ogräsfri, vallen får numer ej bli mer än en årsskörd sällan två, de äldre vallarna kunde få ligga upp till 4 år, jag nenar i äldre tider / Potatis och rotfruktsodlingen har inverkat på både havre och höstsädesodlingen som minskat avsevärt, genom nytillkomna importerade foderämnen har bonden ersatt hemmaproducerat foder med inköpt, stärkelsefabrikerna har konsumerat mycket potatis, så nu kommer vall, rotfrukter, havre, höstsäd, eller vall,havre, höstsäd,rotfrukter

Några spcialodlingar har ej förekommit i denna orten, till varje gård finnes en trädgård ganska stor tilltagen och i denna odlas alla fö för husbehov nyttiga växter.

ACC. N:R M. 12078:6.

Frågelista L.U.F. 82

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

6

Skogsbete förekommer ej numera upphörde omkring 1930, slåtterängar betas ävenså insås vissa skiften med betesvallfrö, de får sedan ligga 6-8 år, den odlade jorden blir på detta sätt mindre och arbetskraft sparas, men växtföljden blir densamma på vad som är kvar.

Jag omnämnde till att börja med att växtföljd och brukningssätt är mycket varierande och det beror på jordens läge och bördighet samt ägarens förmåga att uttaga mesta möjliga av den lott han brukar, någon fröodling å de mindre gårdarna förekommer icke utan till husbehov ibland då växten synas gå bra till, vallfrö inverkar ej på växtföljden, då fröet är skördat plöjes vallen upp redan på hösten andra året då det gäller temotej, de nya klöversorterna t.ex. Hammenhögs-stammen Essi blir 3 skördar första året och om väderleken är gynsam kan frö tagas 3je skörden.

Helträda förekommer ej här i orten sedan 1920, halvträda förekommer d.v.s. den gödslas kraftigt på våren besås med baljväxter och blandsäd avmejas i grönt tillstånd och utfodras till djur, bearbetas sedan för höstsäd, vete eller råg, denna åker kan bli färdig för sådd förr än annorstädes.